

BÜEFAD

BARTIN ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM FAKÜLTESİ DERGİSİ

Ⓜ Cilt /Volume:1

Ⓜ Sayı/Issue:1

Ⓜ Kış/Winter 2012

Hakemli Dergi

- AYRI BASIM (e-baskı) / SPECIAL EDITION -

Arş. Gör. Hasan Basri KANSIZOĞLU

Konuşma Dili ve Yazı Dili Etkileşimi

The Interaction of Spoken and Written Language

Refereed Journal

BARTIN ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM FAKÜLTESİ DERGİSİ

BARTIN UNIVERSITY JOURNAL OF FACULTY OF EDUCATION

Cilt/ Volume: 1, Sayı/ Issue: 1, Kış/ Winter 2012

ISSN: 1308-7177

Sahibi

Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Adına
Prof. Dr. Firdevs GÜNEŞ (Dekan)

Editör

Yrd. Doç. Dr. Sedat BALYEMEZ

Alan Editörleri

Doç. Dr. Çetin SEMERCİ
(Ölçme ve Değerlendirme)
Doç. Dr. Nuriye SEMERCİ
(Program Geliştirme)
Yrd. Doç. Dr. Aysun Nüket ELÇİ
(Matematik Eğitimi)
Yrd. Doç. Dr. Ayşe Derya IŞIK
(Sınıf Öğretmenliği)
Yrd. Doç. Dr. Fatma ÜNAL
(Sosyal Bilgiler Eğitimi)
Yrd. Doç. Dr. Murat GENÇ
(Fen Eğitimi)
Yrd. Doç. Dr. Oğuzhan KARABURGU
(Türkçe Eğitimi)

Sekretarya

Arş. Gör. Hasan Basri KANSIZOĞLU

Teknik Sorumlu

Arş. Gör. Barış ÇUKURBAŞI

İletişim

Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi
74100 BARTIN – TÜRKİYE
Tel: 0378 223 52 07
Faks: 0378 223 52 08
e-posta: buiefad@bartin.edu.tr

Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (BÜEFAD), yılda iki kez yayımlanan ulusal hakemli bir dergidir. Yazıların sorumluluğu, yazarlarına aittir.

Owner

On Behalf of Bartın University Education Faculty
Prof. Dr. Firdevs GÜNEŞ (Dean)

Editor

Assist. Prof. Dr. Sedat BALYEMEZ

Field Editors

Assoc. Prof. Dr. Çetin SEMERCİ
(Measurement and Evaluation)
Assoc. Prof. Dr. Nuriye SEMERCİ
(Curriculum Development)
Assist. Prof. Dr. Aysun Nüket ELÇİ
(Mathematics Education)
Assist. Prof. Dr. Ayşe Derya IŞIK
(Primary Education)
Assist. Prof. Dr. Fatma ÜNAL
(Social Science Education)
Assist. Prof. Dr. Murat GENÇ
(Science Education)
Assist. Prof. Dr. Oğuzhan KARABURGU
(Turkish Education)

Secretary

RA. Hasan Basri KANSIZOĞLU

Technical Assistant

RA. Barış ÇUKURBAŞI

Contact

Bartın University Faculty of Education
74100 BARTIN – TURKEY
Tel: 0378 223 52 07
Fax: 0378 223 52 08
e-mail: buiefad@bartin.edu.tr

Bartın University Journal of Education Faculty (BUJFED) is a national refereed journal that is published two times a year. The responsibility lies with the authors of papers.

YAYIN DANIŞMA KURULU / EDITORIAL ADVISORY BOARD

Prof. Dr. Ahmet ARIKAN	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet GÜNŞEN	Trakya Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet N. SERİNSU	Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Cemal TOSUN	Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Firdevs GÜNEŞ	Bartın Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet KIRKILIÇ	Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Hayati AKYOL	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Hüseyin ALKAN	Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. İsmet EMRE	Bartın Üniversitesi
Prof. Dr. M. Fatih TAŞAR	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Mimar TÜRKKAHRAMAN	Akdeniz Üniversitesi
Prof. Dr. Murat ÖZBAY	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Murtaza KORLAELÇİ	Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. N. Hikmet POLAT	Niğde Üniversitesi
Prof. Dr. Ramazan KAPLAN	Bartın Üniversitesi
Prof. Dr. Recai DOĞAN	Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Recep KAYMAKCAN	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Safure BULUT	ODTÜ
Prof. Dr. Şefik YAŞAR	Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Yavuz TAŞKESENLİGİL	Atatürk Üniversitesi
Doç. Dr. Aziz KILIÇ	ÇOMÜ
Doç. Dr. Bahri ATA	Gazi Üniversitesi
Doç. Dr. Bilgin Ünal İBRET	Kastamonu Üniversitesi
Doç. Dr. Çavuş ŞAHİN	ÇOMÜ
Doç. Dr. Çetin SEMERCİ	Bartın Üniversitesi
Doç. Dr. Emine KOLAÇ	Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. Eyyüp COŞKUN	Mustafa Kemal Üniversitesi
Doç. Dr. Gıyasettin AYTAŞ	Gazi Üniversitesi
Doç. Dr. Kamil İŞERİ	Niğde Üniversitesi
Doç. Dr. Kubilay YAZICI	Niğde Üniversitesi
Doç. Dr. Neşe TERTEMİZ	Gazi Üniversitesi
Doç. Dr. Nuriye SEMERCİ	Bartın Üniversitesi
Doç. Dr. Ömer KÜÇÜK	Kastamonu Üniversitesi
Doç. Dr. Tolga GÜYER	Gazi Üniversitesi

BU SAYININ HAKEMLERİ / REFEREES OF THIS ISSUE

Prof. Dr. Ahmet GÜNŞEN	Trakya Üniversitesi
Prof. Dr. Enver Aydın KOLUKISA	Karabük Üniversitesi
Prof. Dr. Firdevs GÜNEŞ	Bartın Üniversitesi
Doç. Dr. Caner KERİMOĞLU	Dokuz Eylül Üniversitesi
Doç. Dr. Çetin SEMERCİ	Bartın Üniversitesi
Doç. Dr. Esra BUKOVA GÜZEL	Dokuz Eylül Üniversitesi
Doç. Dr. Firdevs KARAHAN	Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. İmam Bakır ARABACI	Fırat Üniversitesi
Doç. Dr. Kürşad YILMAZ	Dumlupınar Üniversitesi
Doç. Dr. Mehmet Suat BAL	K. Sütçü İmam Üniversitesi
Doç. Dr. Nuriye SEMERCİ	Bartın Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Ali KARATAŞ	Bartın Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Aysun Nüket ELÇİ	Bartın Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Ayşe Derya IŞIK	Bartın Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Ebubekir BOZAVLI	Atatürk Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Fatma ÜNAL	Bartın Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Gökhan ATMACA	Bartın Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Hamide ÇAKIR	Nevşehir Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Harun ER	Bartın Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Hasan Said TORTOP	Bülent Ecevit Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Hüseyin YOLCU	Kastamonu Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Necati HIRÇA	Bartın Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Nihal ÇALIŞKAN	Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Oğuzhan KARABURGU	Bartın Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Sedat BALYEMEZ	Bartın Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Suat TÜRKOĞUZ	Dokuz Eylül Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Şafak BAYIR	Karabük Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Umut SARAÇ	Bartın Üniversitesi

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

Ramazan KAPLAN		
Başlarken		
<i>Getting Started</i>		1
Firdevs GÜNEŞ		
Sunuş		
<i>Preface</i>		2
Firdevs GÜNEŞ		
Eğitimde Zihinsel Bağımsızlık		
<i>Mental Independence In Education</i>		3-21
Çetin SEMERCİ – Nuriye SEMERCİ – Ayşe ELİÜŞÜK – Seçil Eda KARTAL		
Öğretmenlik Mesleğinin Gündemine İlişkin Öğretmen Görüşleri (Bartın İli Örneği)		
<i>Teachers' Views on Teaching Profession Agenda (Bartın Province Case)</i>		22-40
Sedat BALYEMEZ		
TDK İmlâ/Yazım Kılavuzlarının Kısaltmalar Bölümleri Üzerine Bir Değerlendirme		
<i>An Assessment On Abbreviations In Spelling Book Published By TDK</i>		41-57
Tuğba YANPAR YELKEN – Kerim ÜNAL – Mesut ÖZONUR – Halil KAMIŞLI		
The Problems Of The International Students: Comparison Of Turkey And Belgium		
<i>Uluslararası Öğrencilerin Problemleri: Türkiye ve Belçika Karşılaştırması</i>		58-76
Murat GENÇ		
Öğretmenlerin Çoklu Zekâ Alanları İle Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi		
<i>Investigating Of The Relation Between The Teachers' Multiple Intelligences And Problem Solving Skills</i>		77-88
Ayşe Derya IŞIK		
Sunular Yardımıyla Öğrencilerin Yaratıcı Düşünme Becerilerini Geliştirme		
<i>Development Students' Creative Thinking Skills Using Presentations</i>		89-96
Gökhan BAŞ		
An Analysis of Pupil Control Ideology of Primary Teachers From Different Variables		
<i>Sınıf Öğretmenlerinin Öğrenci Kontrol İdeolojilerinin Farklı Değişkenler Açısından Analizi</i>		97-109
Fatma ÜNAL		
Ortaokul 8. Sınıf Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi Öğretim Programı ve Ders Kitaplarında İnsan Hakları Üzerine Bir Çözümleme		
<i>An Analysis On Human Rights In Citizenship And Democracy Curriculum And Textbooks Of 8th Elementary Education</i>		110-127
Ali Günay BALIM – Suat TÜRKÖĞÜZ – Güliz AYDIN – Ertuğ EVREKLİ		
Activity Plans Based On 7E Model Of Constructivist Approach On The Subjects Of "Matter And Heat" In Science And Technology Course		
<i>Fen ve Teknoloji Dersinin "Madde ve Isı" Konularında Yapılandırmacı Yaklaşımın 7E Modeline Dayalı Etkinlik Planları</i>		128-139
Abdülkadir ÇEKİN		
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitaplarında Tasavvuf Öğretimi		
<i>Islamic Mysticism Teaching In The Textbook Of Religion Culture And Ethics</i>		140-151

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

Suat POLAT - Mustafa ERCENGİZ- Hayati TETİK Öğretmenlerin Mesleki Tükenmişliklerinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi <i>The Investigation In Terms Of Different Variables Of Occupational Exhaustion Of Teachers'</i>	152-173
Mustafa FİDAN – İsmail Mustafa SAK İlköğretim Öğretmenlerinin Tamamlayıcı Ölçme Değerlendirme Teknikleri Hakkında Görüşleri <i>Primary School Teachers Opinions About Complemental Measurement And Assessment Technique</i>	174-189
Veli BATDI – Çetin SEMERCİ Derslerde İstasyon Tekniği Uygulamasının Yansıtıcı Sorgulaması <i>Reflective Inquiry Of The Station Teaching Method In Lessons</i>	190-203
Cengiz ÖZMEN – Harun ER Sanal Ortamda Vatandaşlık <i>Citizenship In A Virtual Environment</i>	204-216
Hasan Basri KANSIZOĞLU Konuşma Dili ve Yazı Dili Etkileşimi <i>The Interaction of Spoken and Written Language</i>	217-235
Çiğdem ALDAN KARADEMİR Sınıf Öğretmenlerinin Fen ve Teknoloji Okuryazarlığına İlişkin Görüşleri <i>Primary School Teachers' Opinions Related to Science and Technology Literacy</i>	236-251
Necati HIRÇA – Murat GENÇ Fen Eğitiminde Materyal Tasarımı için Medya ve Teknoloji <i>Using the Basis of the Media for Material Design in Science Teaching</i>	252-260

Konuşma Dili ve Yazı Dili Etkileşimi

Arş. Gör. Hasan Basri KANSIZOĞLU
Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi
hbkansizoglu@bartin.edu.tr

Özet: Türkçede seslerle harfler arasındaki ilişki, Türkçenin büyük oranda yazıldığı gibi okunan ve okunduğu gibi yazılan bir dil olması sonucunu doğurmaktadır. Bu ilişki, konuşma ve yazma arasında bire bir uygulanamamaktadır. Konuşma dilindeki bazı hatalı unsurların yazı diline aktarıldığı, özellikle öğrencilerin konuştukları gibi yazma eğilimi içinde oldukları görülmektedir. Bu çalışmanın amacı; dilin iki boyutu olan yazı dili ve konuşma dili arasındaki ilişkileri araştırmak, Türkçedeki farklılıkları ve bu farklılıkların nedenlerini belirlemek, konuyla ilgili görüş ve öneriler üretmektir. Araştırmada yazılı materyallerin analiz edilmesine olanak sağlayan “doküman incelemesi” yöntemi kullanılmıştır. Sivas ilindeki bir ortaokulun 6. ve 7. sınıf öğrencilerinden 75 öğrenci çalışma grubuna alınmıştır. Çalışma kapsamında, Türkçe derslerindeki konuşma ve yazma çalışmalarına yer verilmiş, yazma çalışmalarında görülen yanlışlıklar yazı dili ve konuşma dili etkileşimi bağlamında incelenmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda, öğrencilerin konuşma ve yazma dili arasında farklılıkların olduğu, konuşma diline özgü unsurların bazen tamamen, bazen de birtakım değişikliklere uğrayarak yazıya geçirildiği, bu durumun yazı dilimize zarar verdiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Türkçe öğretimi, konuşma, yazı, konuşma dili, yazı dili

The Interaction of Spoken Language And Written Language

Abstract: The relationship between the phonemes and the letters in Turkish provides it to be a language that is read as it is written and to be written as it is read. However, this relation cannot be applied one to one between speaking and writing. It is seen that some incorrect components in spoken language are transferred into written language, especially students tend to write as they speak. The aim of this study is to investigate the relationship between the written language and the spoken language which are the two main dimensions of the language; to determine the differences in Turkish and the reasons of these differences; and to produce opinions and proposals related to the subject. In this research, “document analysis” method which enables analyzing the written materials, has been used. 75 secondary school students (6th and 7th grades) from a school in Sivas have been taken to the study group. Under this study, samples of speaking and writing practices have been taken into account and the inaccuracies seen in writing practices have been studied in the context of the interaction between written language and spoken language. In terms of the obtained findings, it has been deduced that there are some differences between the spoken and written language students used; components special to the spoken language are transferred into written language sometimes completely, sometimes having some changes; and as a result, this situation gives harm to our language.

Key words: Teaching Turkish, speaking, writing, spoken language, written language

1.GİRİŞ

İnsanlar arasında anlaşmayı sağlayan bir araç olarak tanımlanan dilin, yazı dili ve konuşma dili olmak üzere iki boyutu vardır. İnsanlar sesli- sözlü olarak anlaşmak istediklerinde konuşma dilini; duygu, düşünce, istek ve temennilerini yazılı olarak anlatmak istediklerinde yazı dilini kullanır. Yazı dili bir milletin kültür ve edebiyat diliyken, konuşma dili sosyal çevreye bağlı olarak çeşitlilik göstermektedir (Gülensoy, 1998, 50). Türkiye Türkçesi, konuşma dili olarak, yazı diliyle çok büyük oranda örtüşen İstanbul Türkçesini esas almaktadır. Benzerliklerinin yanı sıra birtakım farklılıkları bulunan yazı dili ve konuşma dili arasındaki ilişki, dilin canlı bir varlık olarak gelişimine katkı sağlamaktadır. Ancak bu gelişim süreci içinde, yazı dili ile konuşma dilinin sınırlarının kesin çizgilerle belirlenememesi ve iki kavramın da kendine özgü unsurlar barındırdığının algılanamaması, çoğu kez karışıklığa ve yanlış uygulamalara sebep olmaktadır. Kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması, yaşanan sosyal çevrenin farklı olması, ağız özelliklerinin her bölgede birbirinden farklı olması gibi durumlar, dili kullanan bireylerin yaptığı yanlışlıklarının temelinde yatmaktadır.

Yapılan araştırmalar, öğrencilerin konuşma dilindeki bilgi, anlam ve kodlamaları kullanarak yazı dilini öğrendiklerini ortaya koymaktadır (Güneş, 2007). Bu açıdan bakıldığında konuşma dilindeki kodlamaların doğru ve anlamlı şekilde yapılmamasının yazı diline de olumsuz olarak yansması kaçınılmazdır. Bu bağlamda, Türkçe dersinin “*öğrencilere duygu, düşünce ve hayallerini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade etmelerine katkı sağlama*” amacı daha da önem kazanmaktadır. Öğrencilerin ifadelerinin etkili ve anlaşılır olabilmesi için öncelikle dille ilgili kuralları bilmeleri ve bu kuralları uygulamaları gerekmektedir. Nitekim Türkçe dersinin öğretim sürecinde öğrencilerin edinecekleri bilgi, beceri ve alışkanlıkları kapsayan kazanımlardan ikisi şu şekildedir:

- *Standart Türkçe ile yazar.*
- *Standart Türkçe ile konuşur.*“ (*Standart Türkçe, Türkçenin toplumda saygınlık uyandıran, konuşma dilindeki farklılıkları ortadan kaldıran, yazımı Türk Dil Kurumu tarafından belirlenmiş, yazılan ve konuşulan ideal biçimidir.*” (MEB, 2005).

Öğretim programındaki “Açıklamalar” bölümünde yer alan bu ifadede “*konuşma dilindeki farklılıkları ortadan kaldırma*” ifadesine vurgu yapılmaktadır. Konuşma dilinin en önemli özelliği kişiden kişiye ya da toplumun değişik kesimlerine göre söyleyiş ve sesletim gibi birtakım farklılıklar göstermesidir (Özkırımlı, 2006, 37). Bu farklılıklar genellikle “ağız” olarak adlandırılmaktadır ve bu ağızlara özgü unsurlar yazı diline girebilmektedir (Buran,2002). Porzig’e (1986) göre yazı dili ağızlardan seçim yapmadan çok fazla malzeme alırsa, bütünlüğü

bozular ve böylece ortak dil olma özelliğini kaybedebilir. Bu yüzden yazı diline zarar verecek uygulamalardan kaçınmak gerekir. Kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması, dilin kurallarından haberdar olunmaması ve bilgiyi elde etme yönteminin her geçen gün değişmesi gibi nedenlerle Porzig'in sözünü ettiği tehlike daha da hissedilir hale gelmektedir. Çoğu kez, dil- zihin işleyişine paralel olarak konuştuğu gibi yazma isteği duyan insan, bir süre sonra yazı dilinin kendine özgü yapısını unutmaktadır ve bu da yapılan uygulamalarda kendisini göstermektedir. Dolayısıyla bu durum, öğrencilere kazandırılmak istenen becerilerin oluşmasını engellemektedir. Türkçede her ses bir harfi karşılamakta ve bu durum öğrencinin yazı dilinden konuşma diline geçişini kolaylaştırmaktadır (Güneş, 2007). Türkçenin büyük oranda yazıldığı gibi okunan bir dil olmasını sağlayan bu durum, çoğu zaman da konuşma dilindeki kuralsızlıkların yazı diline girebilmesine neden olmaktadır. Ölçünlülük özelliği göstermesi ve standart Türkçe ile yazılması gereken metinlere bu şekilde konuşulan dildeki kuralsızlıkların girmesi, dil becerileriyle ilgili kazanımlara ters düşen uygulamalara neden olmaktadır. Kazanımların doğru bir şekilde gerçekleştirilmesi konuya ait kuramsal çerçevenin öğretmenler ve öğrenciler tarafından bilinmesine ve uygulanmasına bağlıdır.

1.1. Konuşma ve Konuşma Dili

TDK'nin Türkçe sözlüğünde konuşma şu şekillerde tanımlanmaktadır:

1. *Bir dilin kelimeleriyle düşüncesini sözlü olarak anlatmak.*
2. *Belli bir konudan söz etmek.*
3. *Bir konuda karşılıklı söz etmek, sohbet etmek.*
4. *Söylev vermek, konuşma yapmak.*
5. *Konuşma dili olarak kullanmak.*
6. *Düşüncesini herhangi bir araç kullanarak anlatmak.*
7. *(-le) İlişki kurmak veya ilişkiyi sürdürmek*
8. *Dargın bulunmamak.* (TDK, 2005)

Konuşma, duygu ve düşüncelerimizi, görüp yaşadıklarımızı, dinleyici konumundaki kişiye sözcükler aracılığıyla iletme işidir. Taşer'e (2000, 27) göre konuşma; duygu, düşünce ve isteklerin işitsel ve görsel öğeler aracılığıyla dışa vurulmasıdır. Konuşma, zihinde başlayan ve düşüncelerin sözle ifade edilmesiyle tamamlanan bir süreçtir (Güneş, 2007, 100). Konuşma duygu ve düşüncelerin söz aracılığıyla ifade edilmesidir. Konuşmanın gerçekleştirilmesi için insan zihninde bir mesajın olması gerekir. Bu da zihinsel becerilerle doğrudan ilişkilidir. Düşünme, anlama, sıralama, sınıflama, çıkarım yapma gibi zihinsel becerilerin işe koşulması

sonucunda beyinde şekillenen mesaj, konuşma uzuvları aracılığıyla ses titreşimleri olarak alıcıya iletilir. Böylece konuşma eylemi gerçekleşmiş olur. Konuşma, bilgi birikiminin artması ve nesilden nesile aktarılmasında; bilimin, uygarlığın, sanatın ve kültürün gelişmesinde etkin bir araçtır.

Her insan sahip olduğu biyolojik donanım sayesinde bir dili edinebilme ve onu kullanabilme yetisine sahiptir. Bu yeti zaman içerisinde bir dil becerisine dönüşür. Uygun çevresel ve fiziksel koşullarda herhangi bir eğitim almaksızın konuşabilmek mümkündür. Ancak insanın yaşadığı toplumla olan ilişkilerini sağlıklı bir şekilde geliştirmesi ve hayatını sürdürebilmesi için doğru ve güzel konuşmaya ihtiyacı vardır.

Toplumda söz sahibi olan ve geniş halk kitleleri üzerinde etki bırakan insanların konuşma becerisinin üst düzeyde olması gerekir. Tarihe bakıldığında bu durumun örneklerini görmek mümkündür. Ünlü Yunan siyaset adamı Demosthenes'in, çocukluğunda bir kekeme olduğu ve kusurunu giderebilmek için ağızına çakıl taşları alarak sahildeki dalgaların çıkardığı sesi bile bastırarak kadar yüksek sesle mısralar okuduğundan bahsedilir (Selen, 1979). Bu çalışmalar Demosthenes'in Antik Çağ'ın en büyük hatibi olarak ünlenmesini sağlamıştır. M.Ö.2. yüzyılda yaşamış olan devlet adamı Tullius Cicero iyi bir hatip olmasının etkisiyle Roma'nın siyasi tarihinde çok önemli bir rol oynamıştır. Doksana yakın siyasi ve edebi konuşması Romalıların düşünce dünyasının gelişimine katkı sağlamıştır. Haldun Taner'in "Koyma Akıl, Oyma Akıl" adlı kitabında, Fransa İmparatoru Napolyon'un Fransa'nın başına geçtikten sonra aktör François Talma'dan güzel konuşma ve diksiyon dersi aldığı anlatılır (Taner, 1985). Cumhuriyetimizin kurucusu Atatürk'ün duygu ve düşünce boyutlarının ön planda olduğu konuşmaları askeri ve siyasi hitabet sanatının en güzel örnekleri olarak literatürdeki yerini almıştır. Tüm bu örnekler konuşmanın önemini gözler önüne sermektedir.

Günlük yaşantımızda da konuşma önemli bir yer tutar. Eğitim ve iş hayatımızda, toplumsal ilişkilerimizin düzenlenmesinde konuşma eylemine gereksinim duyarız. Bu eylemi gerçekleştirirken de konuşmaya özgü bir dil kullanırız.

Konuşma Dili: *"Günlük yaşayışta kullanılan ve yazı dilinden az çok farklarla ayrılmış bulunan dil, günlük konuşma, günlük dil". "Bir dilde ağızdan ağıza değişerek çeşitli söyleyiş özellikleri taşıyan ve yazı dilinden farklı olan dil" (TDK,2005). İnsanların birbiriyle sesli olarak anlaştıkları dil konuşma dilidir. Konuşma dili, yazı dilinin temelidir (Özkırımlı, 2006; Chafe ve Tannen, 2009). Bütün yazı dilleri kaynağını konuşma dilinden almıştır. Konuşma dili olmadan yazı dili olamaz ancak yazı olmadan konuşma olabilir. Bu nedendir ki dünya üzerinde konuşulan dört-beş bin civarında dil varken bunların büyük çoğunluğunun bir yazı sistemi yoktur.*

Konuşma dili yaşanan çevreye bağlı olarak bir dil sahası içinde farklılıklar gösterir. Farklıklar en fazla sözcüklerin söylenişinde hissedilir. Bunun yanında sesle ilgili ve yapısal ayrılıklar da vardır. Herhangi bir kelime bir bölgede farklı bir şekilde söylenirken bir diğerinde daha farklı sesletilebilir. Bir dil sahası içinde farklı konuşma dilleri kullanılabilir (Gülensoy, 1998: 50). Konuşma dili muhafazakar değildir ve zaman içinde özellikleri değişebilir. Gelişime ve yeniliklere açıktır. Bir ülkede hatta küçük bir bölgede bile çok sayıda konuşma dili bulunabilir. Konuşma dili sözlü kültür içinde doğar, gelişir ve olgunlaşır. Olgunlaşan dil, bir yazı sistemi geliştirerek nitelikli edebi ürünler üretebilecek seviyeye gelir ve insanlık mirasına katkıda bulunur. Bu yüzden ki, sözlü kültür geleneği olmayan bir toplumun yazı dili oluşturabilmesi mümkün değildir. Türkler, tarih boyunca eşsiz kaynaklarla beslenen çok güçlü bir sözlü geleneğe ve konuşma dillerine sahip olmuşlardır. Ayrıca birçok kültür ve medeniyetle de sosyal kültürel yönden etkileşime girmiştir. Bu durum, kendilerine özgü yazı dilleri kullanmalarının yanı sıra, farklı medeniyetlerin yazı dilini kullanmalarına da zemin hazırlamıştır.

1.2. Yazma ve Yazı Dili

Yazma, düşüncenin belli işaretlerle tespit edilmesidir (TDK, 2005). Yazma, zihindeki duygu, düşünce ve bilgilerin yazılı olarak ifade edilmesidir (MEB, 2005). Yazma, beyinde yapılandırılmış bilgilerin yazıya dökülmesidir (Güneş, 2007, 159). Yazma da konuşma gibi yalnızca insana özgü bir niteliktir ve bir ihtiyaçtan doğmuştur. Eski Mezopotamya'da ticari amaçlarla, Mısır'da ölüm sonrası yaşama ilişkin bilgileri saklama gayesiyle, Orta Amerika'da astronomik olayları kaydetmek için, Çin'de ise dini gereksinimleri karşılamak amacıyla yazı kullanıldı (akt. Aaron ve Joshi, 2006). Eski çağlarda yazı bu şekilde sadece haber ve bilgileri kaydetmede kullanılmıyordu. Geçmişte yaşanan olayların bilinmesi ve gelecek nesillere iletilmesi amaçlarını da taşıyordu. Bu örneklerde eski toplumların başlangıçta yazıyı, konuşulan dili kaydetmek için kullanmadıkları görülmektedir. Böyle bir durum yazının konuşmaya alternatif olarak ortaya çıkarılmadığını göstermektedir. Ancak toplumsal ve sosyal yönü gelişen insan zamanla yazıyı iletişim ve bildirişim aracı olarak kullanmaya başlamıştır. Böylelikle yazı zaman içinde hem bireysel hem de toplumsal bir kültürel birikim oluşturmada bir araç işlevi görmüştür. Yazı yazmanın amacı, okuyuculara duygu ve düşüncelerimizi gözlemlerimizden ve bilgi birikimimizden yararlanarak doğru ve etkili bir biçimde yansıtmaktır (Aktaş ve Gündüz, 2005). Yazı sayesinde toplumlar etkileşime girmiş, bilginin daha hızlı ve güvenilir biçimde yayılması sağlanmış, bu da medeniyetlerin gelişmesine katkıda bulunmuştur. Yazı dilinin medeniyet dili olarak adlandırılmasının nedeni budur. Yazma gelişigüzel bir etkinlik değildir ve birtakım kuralları vardır. Bu kurallar standart dil olarak adlandırılan ve ölçünlü olma özelliği gösteren yazı diliyle bütünleşmiş ve toplum tarafından kabul görmüştür.

Yazı dili: “Dilin yazıda kullanılan biçimi, Bir dilin lehçe veya ağızlarından biri üzerine kurulan ortak dilinyazıda kullanılması sonucunda ortaya çıkan yazılı dil” (TDK, 2005). Bir ülkede, konuşulan ağızlardan birinin yazışmalarda esas olarak kabul edilmiş şeklidir. Yazı dili aynı zamanda bir kültür dilidir ve bir ülkenin kültürel gelişmelerinin merkezinde olan yerleşim biriminin dilidir. Türk yazı dili olarak da, yüzyıllar boyunca kültürel gelişmelerin merkezinde bulunan İstanbul’da konuşulan dili esas alınmıştır. Yazı dili edebiyat dilidir. Türkçenin çeşitli şivelerinde yazı dili için “*adabi dil, literatura dili, adabiy dil, adabiyat til, adabiy dil*” kavramlarının kullanılması bunun bir göstergesidir.

Yazı diliyle konuşma dili arasında bazı farklılıklar vardır:

Yazı dilinin sınırları konuşma dilinin sınırlarından daha geniştir. Konuşma diline oranla bağlayıcılığı daha fazladır. Bazı dillerde yazı dili ile konuşma dili arasındaki fark çok belirgindir. Türkçede ise bu fark belirgin değildir (Dursunoğlu, 2006). Yazı harfler, konuşma ise sesler yoluyla ifade imkanı bulur. Bu yüzden yazı dili vurgu, tonlama, ritim, bükümlülük, ezgi gibi unsurlara sahip değildir. Bu gibi unsurlar yazı dilinde noktalama işaretleri ve yazım kuralları ile sağlanır (Özbay, 2006, 124).

Yazı dili ve konuşma dili her durumda birbirinin yerine kullanılmaz. Konuşma çoğunlukla bilgiyi veren kişiyle dinleyenin aynı ortamda bulunduğu durumlarda kullanılır. Yazma bu gibi şartlarda çok nadir kullanılır. Konuşma dili, özel bir dinleyiciye ya da küçük bir dinleyici kitlesine mesaj vermek için kullanılmaktadır. Yazı dili ise çoğunlukla belirsiz bir okuyucuya hitap eder. Bu yüzden konuşma dili konuşmacının dinleyiciye belli bir mesaj vermek için takındığı tutumu ve buna uygun ifadeleri içerir. Kişiler arası ifadeler olarak adlandırılan içtenlik, nezaket, aşığılama vb. ifadeler yazı dilinde konuşma dilindeki kadar etkili şekilde kullanılamaz (Kaji vd., 2004).

Etkileşimsel bir ortamda, konuşmacı dinleyicilere göre konuşmasının seviyesini ayarlayabilir. Gerekğinde, anlatımının düzeyini ya da dilini değiştirebilir. Yazıda ise böyle bir imkan söz konusu değildir. Hedef kitleye göre yazıyı düzenlemek zordur. Ayrıca sözlü anlatımda dinleyiciler konuşmacıya geri bildirimde bulunabilir. Bu sayede iletişim daha sağlıklı ve olması gerektiği gibi gerçekleşmiş olur (Schallert vd., 1977).

Yazılı anlatım çoğunlukla belli bir plan dahilinde yapıldığı için oluşturulması sürecinde zamana ihtiyaç vardır. Konuşmada ise konuya uygun sözcüklerin zihinde tasarlanması ve karşı tarafa iletilmesi süresi çok kısadır. Yazıda kullandığımız kelimeler nispeten daha zordur. Çünkü aynı durumu benzer kelimelerle ifade etmek yazarı sıradanlığa düşme tehlikesiyle karşı karşıya bırakır. Konuşmada kullanılan kelimelerse günlük ve her zaman kullanılan türdendir. Bu yönüyle daha sıradandır. Konuşmada öncelikli amaç, kısa ve net bir biçimde düşündüğünü karşı

tarafa iletmek olduğundan, bunun farklı sözcüklerle yapılıp yapılmaması konuşmacı açısından çok da önemli değildir. Asıl önemli olan bildirişimi sağlamaktır. Yazı, konuşmaya göre çok daha kalıcıdır. Yeryüzünde bir zamanlar konuşulan ancak zamanla kullanılmadığı için günümüzde geçerliliğini yitiren yüzlerce dil vardır. Ancak bir şey yazıya geçirildiği biçimiyle varlığını yüzyıllar boyunca devam ettirebilir. Yazı dilindeki bu kalıcılık, milletlerin oluşturduğu maddi ve manevi mirasın gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlamıştır. Toplumların kültürel gelişimi yazı dilleri aracılığıyla öğrenilebilir (Özkırımlı, 2006, 38). Doğal konuşma dilindeki sözcük grupları ve cümle yapıları konuşma dilindekilerden farklıdır. Yazı dili konuşma diline oranla sözdizimsel olarak daha karmaşık bir yapıya sahiptir. Yazı dilindeki yapısal karmaşıklığın fazla olmasının en büyük sebebi, yazının üretimi öncesi yapılan planlamanın konuşmaya göre daha ayrıntılı olmasıdır. Yazı, etkileşime ve iletişime daha az müsaittir (Ong, 2005). Yazıda, yazar ve dinleyiciler arasında genellikle fiziksel bir mesafe söz konusudur. Yazıda kullanılan dil daha rasyonel ve daha az duygusaldır. Konuşmada ise duygular daha ön plandadır.

Konuşmada, konuşan ve dinleyici aynı yerde aynı zamanda olduğunda, ortak bir dilsel bağlamı paylaşabilirler. Çoğu ifade, doğru bir şekilde hedefini bulabilir. Örneğin, konuşmacı açısından bakıldığında “ben” konuşmacıyı, “sen” dinleyiciyi, “şimdi” konuşmanın zamanını, “burası” konuşmanın yapıldığı yeri ifade eder (Schallert vd., 1977). Yazmada bu ifadelerin yorumlanması daha karmaşıktır. “*Kardeşini göremedim.*” cümlesinde kardeşin kimin kardeşi olduğu belirsizdir. Bu cümleden, “*Senin kardeşini göremedim.*” ya da “*Onun kardeşini göremedim.*” anlamlarının her ikisi de çıkabilir. Ancak konuşma dilinde bu belirsizliğin yaşanma ihtimali çok daha azdır.

Tüm bu kuramsal çerçeveye dayalı olarak bu çalışmanın amacı, dilin iki boyutu olan yazı dili ve konuşma dili arasındaki ilişkileri araştırmak, Türkçedeki farklılıkları ve bu farklılıkların nedenlerini belirlemek, konuyla ilgili görüş ve öneriler üretmektir. Bunun yanında, konuşma dili ile yazı dilinin ayırt edilebilirliğini ortaokul öğrencileri bazında araştırmak, konuyla ilgili alanyazında yer alan çalışmalara katkı sağlamaktır.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli, Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma nitel bir araştırmadır ve yöntem olarak “doküman incelemesi” kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analiz edilmesine olanak tanır (Yıldırım ve Şimşek 2011). Yazılı materyaller üzerinden yazı dili ve konuşma dili bağlamında bir değerlendirme yapılmak istendiğinden bu teknikten yararlanılmıştır. Değerlendirme için önemli bir veri kaynağı olan öğrencilerin yazı

çalışmaları araştırmının veri setini oluşturmaktadır. Yazı dilinin yapısına uymayan kelimeler tespit edilmiş ve bu kelimeler literatürdeki yazılı ve basılı materyallerden de yararlanılarak analiz edilmiştir.

2.2. Çalışma grubu

Çalışma grubunu Sivas'taki bir ortaokulun 6. ve 7. sınıflarda eğitim gören öğrencilerin tamamı oluşturmaktadır. Bu 75 öğrencinin 42'si altıncı, 33'ü ise yedinci sınıfta öğrenim görmektedir. Söz konusu eğitim kurumu, bir sınıf düzeyindeki tüm öğrencilerin çalışma grubuna alınmak istenmesi ve araştırma konusuna ilişkin daha net ve amaca hizmet edici bilgilerin elde edilebilmesi amacıyla seçilmiştir.

3. BULGULAR VE YORUM

Yazı dili ve konuşma dili arasındaki etkileşiminin ve ayırt edilebilirlik düzeyinin araştırıldığı çalışmada, öğrencilerin yazılı anlatım etkinliklerindeki metinlerde kullandıkları bazı kelime ve cümlelere yer verilmiştir. Konuştuğu gibi yazma eğilimi, konuşma ve yazma arasındaki ayrımın ortadan kalkmasına ve ikisinin aynı kurallarla oluşturulduğu yanlışlığının ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Aşağıdaki örneklerde bu yanlışlığın yansımalarını görmek mümkündür. Ayrıca örneklerin altında, sözcüklerin neden bu şekilde yazıldığına ilişkin bazı açıklamalar da yer almaktadır.

- “*öretim*” (öğretim)
“*ine*” (iğne)

“ğ” ünsüzünün yerine, bu sesin öncesindeki ünlünün söyleyişte iki ses değerinde kullanılması, konuşma dilinde var olan bir durumdur. Ancak öğrencilerin bir kısmının yazılarında da sözcükleri bu şekilde yazdıkları görülmüştür.

- “*olacam*” (olacağım)
“*yapacam*” (yapacağım)
“*gidecem*” (gideceğim)
“*vercek*” (verecek)
“*çekicez*” (çekeceğiz)

Fiillere gelen gelecek zaman eki “-ecek” kelimenin yapısına göre farklı şekillerde sesletilir. Bazı durumlarda ekin başındaki “e” sesi daralarak “i”ye dönüşür, bazen de tamamen düşer. Ayrıca “ğ” sesi “olacam”, “yapacam” ve “gidecem” örneklerinde olduğu gibi kendisinden önceki “a” sesinin etkisiyle düşer ve “a” sesi iki ses değerinde söylenir. Bu durum konuşma dilinde olan ancak yazı dilindeki ölçünlülük dolayısıyla gerçekleşmeyecek bir durumdur.

- “*aylemi*” (ailemi)

“a” sesinden hemen sonra “i” sesinin gelmesi “i” nin düşerek “y” gibi söylenmesine sebep olmuştur. Bunun en güzel örneklerinden biri Osmanlı döneminde “kaime” olarak bilinen kağıt paranın halk arasında “kayme” ya da “gayme” olarak söylenegelmesidir. Yazı diline kesinlikle yansıtılmaması gereken bir durumdur.

- “*ayit*” (ait)
- “*ayile*” (aile)
- “*İsmayil*” (İsmail)

“a” ile “i” arasına “y” ünsüzü girmiştir. İki ünlü harf arasına ünsüz harf getirme durumu konuşma dilinde sıkça gerçekleşmektedir. Ancak öğrencilerin bir kısmı bu kelimeleri yazıda da bu şekilde ifade etmektedir.

- “*yaşalarsaydı*” (yaşasalardı)

Çoğul eki olan “-lar” ekinden önce gelmesi gereken şart eki “-se”nin, “-lar” ekinden sonra gelmesi sonucu “yaşalarsaydı” şeklinde telaffuz edilmesi ve o şekilde yazılması durumudur. Ağzılarda bu şekilde söylendiğinden bu şekilde yazılmaktadır.

- “*karşılıyan*” (karşıllayan)

“y” ünsüzünden önceki “a” sesi daralarak dar ünlü “i” ya dönüşmüştür. Bu şekilde “-y-” ünsüzünün etkisiyle darlaşan ünlüler sadece söyleyişte kalır, bu şekilde yazılmaz.

- “*iyileşmek/iğleşmek/ileşmek*” (iyileşmek)

Aynı sözcüğün üç farklı şekilde sesletilmesi konuşma dilindeki farklılıklardan kaynaklanmaktadır. İlk örnekte “iyi” kelimesinin ikinci hecesindeki “i” ünlüsü düşmüş, ikinci örnekte “y”, “ğ” ye dönüşmüş, üçüncü örnekte ise “y”de düşerek “i” iki ses değerinde düşünülmüştür. Ancak her üç kullanım da yazı dilinin standartlarına uymamaktadır.

- “*bi*” (bir)

Konuşma dilinde, “bir” kelimesindeki “r” ünsüzü düşürülerek, “bi” şeklinde söylenmektedir. Bu durum yazı diline yansıtılmamalıdır.

- “*şüpheleniyorum*” (şüpheleniyorum) / “*heralde*” (herhalde)

Konuşma dilinde çoğunlukla, yazı dilinde ise bazen bu tür kelimelerde “h”nin düşürüldüğü gözlenmiştir.

- “*sanar*” (sanır)

“a” sesinin kural gereğince daralıp “ı” sesine dönüşmesi ve o şekilde yazılması gerekmektedir.

- “*dağa önce*” (daha önce)

“h” sesi “ğ” sesine dönüştürülerek sesletilmektedir, bu yüzden bazı öğrenciler tarafından bu şekilde yazılmaktadır.

- “*gülüyo*” (gülüyor)
- “*utanıyodum*” (utanıyordum)
- “*değişiyö*” (değişiyor)
- “*çalışiyom*” (çalışıyorum)
- “*yaşıyom*” (yaşıyorum)
- “*gidiyom*” (gidiyorum)
- “*davranıyo*” (davranıyor)

“-yor” ekindeki son ses olan “r”nin düşürülmesinden kaynaklanan bir durumdur.

- “*tıtraktor*” (traktör)
- “*fıren*” (fren)

Çift ünsüz harfle başlayan yabancı kökenli sözcüklerde, ünsüz harflerin arasına ünlü harf koyularak yazılmaktadır. Bu durum, sözcüklerin bu şekilde sesletilmesinden kaynaklanmaktadır.

- “*çifçi*” (çiftçi)

Üç sessiz harfin yan yana gelmesi dolayısıyla sözcüğün sesletimi zorlaşmaktadır. Bu yüzden de süreksiz sert ünsüz olan “t” söylenmemektedir.

- “*tenbel*” (tembel)

Bir dudak ünsüzü olan "b" sesinin, kendinden önceki hecedeki "n" sesini "m"ye dönüştürmesi konuşma dilinde var olan ancak yazıya yansıtılmaması gereken bir ses olayıdır.

- “*tennis*” (tenis)
“*valleybol*” (voleybol)

Türkçeye girmiş yabancı sözcüklerin gerek telaffuzunda gerekse yazımında bu tür yanlışlıkları görülmektedir.

- “*yemeğe*” (yemeye) “*görmeğe*” (görmeye)

Bu örneklerde her ikisi de çıkış yerine göre damak ünsüzü olduğundan sesletim sırasında sıkça birbirinin yerine kullanılan “y” ve “ğ” ünsüzlerini görülmektedir. Ancak “ğ” yardımcı ünsüz ya da kaynaştırma harfi olarak kullanılamaz. Örneklerde iki ünlü arasında yardımcı ünsüz görevinde “y” kullanılmalıdır.

- “*kardişim*” (kardeşim)

Geniş ünlü “e” yerine dar ünlü “i” kullanılmaktadır.

- “*dakka*” (dakika)

Üç heceden oluşan “dakika” sözcüğünün söyleniş kolaylığı olması açısından “dakka” şeklinde söylenmesi konuşma dilinde karşılaşılan bir durumdur.

- “*yukarda*” (yukarıda)

Bulunma hal eki “de” nin öncesindeki “ı” sesinin düşmesi ve budüşmenin konuşma diline yansması durumudur. Konuşma diline özgü olan bu durum yazı diline etki etmemelidir.

- “*havta*” (hafta)

Sürekli dudak ünsüzleri olan “f” ve “v” karıştırılmakta ve birbirinin yerine kullanılmaktadır. Hem söyleyişte hem de yazıda bu durum yanlış bir kullanımdır.

- “*deriye*” (dereye)

Geniş ünlü “e” sesi yerine dar ünlü “i” sesi kullanılmaktadır. Bu değişim kelime kökünde gerçekleşmiştir.

- “*evel*” (evvel)

Yan yana gelen iki “v” ünsüzünden birisöylenmemekte ve yazılmamaktadır.

- “*ramuk*” (römork)

“römork” kelimesinin “ramuk” şeklinde yazılması o şekilde söylenmesinden kaynaklanmaktadır. Kalın ünlü “o” ve ince ünlü “ö” nün aynı kelimedede sesletilmesi zordur. Bu yüzden bu iki ünlünün bir arada olduğu kelimelerin hem söylenişinde hem de yazımında bu tür hatalar sıkça yaşanmaktadır.

- “*kualama*”/“*koğalama*” (koyalama)

“koyalama” sözcüğünün yazımında iki farklı durum söz konusudur. Birinci örnekte “o” geniş ünlüsü daralarak “u”ya dönüşmüş, ikinci örnekte ise dudak ünsüzü “v” yerine, damak ünsüzü “ğ” kullanılmıştır.

- “*tikiş*”(dikiş)

Yumuşak ünsüzlerden olan “d” sesi “t” olarak kullanılmaktadır:

- “*parmama*”(parmağıma)
“*ayam*”(ayağım)
“*çi*”(çiğ)
“*dudama*”(dudağıma)
“*aşada*”(aşağıda)
“*tavumuz*” (tavuğumuz)
“*çıkımda*(çıkıtığında)
“*gitmedime*”(gitmediğime)
“*baya*” (bayağı)

Bu örneklerde “ğ” sesi yerine kendinden önceki “a,e,i,u,ü” seslerinin iki ses değerinde kullanılması durumu söz konusudur.” “a,e,i,u,ü”sesleri iki ses değerinde olup, “ğ” ünsüzünü düşürmüştür. Yazı dilinde ise böyle bir kullanım olmamalıdır.

- “çığnayış” (çiğneyiş)

Kelimedeki ince ünlüler yerine kalın ünlüler tercih edilmiştir.

- *deyil* (değil)
iyne (iğne)
yemeyimi (yemeğimi)
eyer (eğer)
köpeyimle (köpeğimle)
deyişse (değişse)

“ğ” sesinin yerine diğer yumuşak damak ünsüzü olan “y”nin kullanılması durumu, konuşmalarda dikkat çeken bir durumdur. “ğ” yerine “y”nin kullanılmasında “ğ”den önceki “e” ince ünlüsünün etkisi vardır.

- “*foturaf*” (fotoğraf)

Yabancı kelime olan “fotoğraf” kelimesi tamamen ağız özelliklerinden kaynaklı olarak “foturaf” şeklinde sesletilmekte ve yazılmaktadır.

- “*düşgün*” (düşkün)

Sert ünsüz olan “ş”den sonra “g” ile başlayan bir ek geldiğinde “g”,sert damak ünsüzü “k”ye dönüşür. Ünsüz sertleşmesi kuralı bunu gerektirir. Örnekte bu kurala aykırı bir durum söz konusudur.

- “*seron*” (serum)

Konuşma dilinde bu şekilde telaffuz edildiği için yazıya da bu şekilde geçirilmiştir.

- “*getirmesen*”(getirmezsən)

Şart eki “-se” den önce gelen geniş zamanın olumsuzu görevindeki “-mez” ekinin son sesi olan “z”düşürülmüştür.

- “*üzülmim*” (üzülmeyeyim)

Olumsuzluk eki olan “-me”deki sesli harf “e” daraltılarak “i”ye dönüştürülmüş, yardımcı ünsüz “y” ve istek kipi “-e” kelimededen çıkarılmıştır. Bu şekilde kelime “üzülmim” şekline getirilmiş ve o şekilde yazılmıştır.

- “*getiriydi*” (getiriyordu)

Tamamen yerel söyleyişten ve ağız özelliklerinden kaynaklanan bu durumun yazı diline yansıtılmaması gerekir.

- “*rasladık*” (rastladık)

Üç ünsüzün kelime içinde yan yana bulunmasından kaynaklanan ve söyleyiş kolaylığı olması açısından “s” ve “l” arasındaki “t” sesinin söylenmemesi durumudur.

- “*geştim*”(geçtim)
“*kaştı*” (kaçtı)

Süreksiz sert ünsüz “ç” yerine, sürekli sert ünsüz olan “ş” nin kullanılması, ikisinin de çıkış yerlerine göre diş ünsüzü olmasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca “çt” ünsüzleri sözcük içerisinde yan yana geldiğinde “şt” ünsüzlerine benzer bir şekilde seslendirilmektedir. Konuşma dilindeki bu benzerlik, yazılı anlatımlarda da sıklıkla yanlışlık yapılmasına neden olmaktadır.

- “*inşat*”(inşaat)

Yan yana gelen iki ünlü sestem biri atılarak, a sesi söyleyişte uzun ünlü haline getirilmiş ve o şekilde yazılmıştır.

- “*yapınsana*”(yapsanıza)
“*verinsene*”(versenize)

Eylemden hemen sonra gelmesi gereken dilek-şart kip eki “-se”, şahıs ekinden sonra getirilmiştir. Yerel söyleyişte ve ağızda kelimeler bu şekilde söylenmektedir.

Cümle; bir fikri, bir duygu ve düşünceyi, bir oluş ve kılışı tam olarak bir yargı hâlinde anlatan kelime grubudur (TDK, 2005). Konuşma dilinde kullanılan cümlelerle yazı dilinde kullanılan cümleler farklı özellikler gösterir. Ancak aşağıdaki örneklerde bu farklılığın olduğunu hissettiren kurallara yeterince yer verilmediği görülmektedir. Örneklerden de

anlaşılacağı üzere öğrenciler yazı diline özgü kuralları konuşma dilinin etkisiyle es geçmekte ve bu da yazılı anlatımın niteliğini düşürmektedir.

Aşağıda, öğrencilerin başlarından geçen bir olayı yazıya döktüğü metinlerden derlenmiş bazı cümleler vardır.

[1] “...Çivi ayama battı acısını hiç hisetmedim sonradan hisettim ve çorabım hep kan oldu ve hemen çorabımı çıkardım ve ayamın altı dilindi ayam çok ağrıdı sonradan ayam ileşti”

[1]’de, yazı dilinin en önemli unsurlarından biri olan noktalama işaretlerine dikkat edilmediği görülmektedir. Konuşma, doğası gereği noktalama işareti barındırmadığı için öğrenciler yazılarında da bu işaretleri kullanmaya ihtiyaç duymamaktadır. Bu durum Türkçe Dersi Öğretim Programı’ndaki amaç ve kazanımlara ters düşmektedir.

[2]“...Bir iki saat top oynadık. Sonra kovalamaç oynadık.”

[2]’de olduğu gibi, öğrenciler yazmış oldukları cümlelerde etken yapı kullanmaktadırlar. Yazılarında edilgen çatılı fiillere pek yer vermemektedirler.

[3]“...Merhaba beni tanıyomusunuz. Hayır beni tanımyosunuz. Benim Adım... Soyadım.... Okula ilk geldiğim zaman herkesten utanıyodum ve hiç kimseyle konuşmuyodum. Çünkü herkesten utanıyodum ve hiç kimseyle kavga yapmıyorum ve ondan sonra okula alışmaya başladım ve artık kimseden utanmıyodum. Herkesle konuşuyodum. Konuşmadığım kimse yok. Babam ve annem aynıyaşıtta ve benim kuşlarım dört tane. Aslında şu an tam tamına 15 tane kuşum olacaktı ama hepsini kedi yedi ve kimisi kayıp oldu.”

Yazılı metinlerde konuşmaya göre çok daha bütünleşik ve iç içe geçmiş dilsel birimler bulunması gerekirken yukarıdaki cümlelerde buna rastlanmamaktadır. Araştırmacılar tarafından genellikle konuşma dilindeki cümlelerin özelliği olarak sunulan, cümlelerin basitliği, sözcüksel sıradanlık gibi unsurlar yazılı anlatımda da dikkat çekmektedir. Cümlelerin neredeyse hiçbiri yan cümlelerle genişletilmemiştir. Konuşmanın sözdizimsel parçalanmışlık niteliği buradaki yazıların bir özelliği olarak dikkat çekmektedir. Anlatımlarda benzer sözcükler kullanılmaktadır. Genellikle konuşma diline özgü olan düşüncenin yinelenmesi olayı, öğrencilerin [3]’te olduğu gibi, öğrencilerin yazı çalışmalarının çoğunda göze çarpmaktadır. Bu anlatım, öğrencinin sözlü anlatımıyla büyük oranda örtüşmektedir.

[4]“...Üç sene önce Gölovada okurken arkadaşlarımla oyun oynarken iki çocuk top oynarken benim ayağım takıldı.”

Konuşma dilinde, sesletilen sözcüklerde olduğu gibi, sözcüklere getirilen eklerde de gereksiz yinelemeler vardır. Aynı durum öğrencilerin yazı çalışmalarında da vardır. Bazı ekler gereksiz şekilde kullanılmakta, sözcüklere farklı ekler getirilerek anlam bütünlüğü sağlanması gerekirken bu yapılmamaktadır.

[5] *Ya söylesem ne bilim ya söylemesem daha iyi.*

[5]’te, genelde konuşma dilinde söz aralarında söylenen “ya” ifadesinin yazıda kullanıldığı görülmektedir. Yazı ve konuşma dili etkileşimi bu örnekte de fark edilmektedir..

[6]“...Yaptıklarım kitap okumak televizyon izlemek ödev yapmak”

Bu örnekte olduğu gibi, öğrencilerin bir bölümünde ek fiil kullanmadan cümleleri sıralama eğilimi vardır. Bu genellikle konuşmada karşılaşılan bir durumdur. Örnekte, konuşma dilinin yazı diline olan etkisi hissedilmektedir.

[7]“...Hayat hep değişiyö insanda değişiyö ama huy değişmiyo. Keşke insanlar arasında kavga gürültü etmiyen insanlarda olsa. Herşey parayla ama para önemli değildir bir kağıt parçasıdır yırtıp atarsın ama insanı yırtıp atamasın.”

Bu örneklerde, bağlaç olan “de” nin yazımında hatalar yapılmaktadır. Aynı şekilde tek heceli iki sözcük yan yana geldiğinde genellikle bunların bitişik yazıldığı görülmektedir. Aynı durum “şey” sözcüğünün yazımında da göze çarpmaktadır. Bu durumun nedeni, “de” nin ve “şey” gibi tek heceli sözcüklerin öncesindeki sözcüklere ait bir hece gibi sesletilmesidir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Yazı çalışmalarına yönelik olarak yapılan değerlendirmelerde, öğrencilerin yazım kuralları ve noktalama işaretleri gibi yapısal unsurlara yeterince yer vermediği görülmüştür. Öğrencilerin nokta, virgül gibi işaretleri diğer noktalama işaretlerine oranla daha fazla kullandığı; tırnak işareti, ünlem, konuşma çizgisi, kısa çizgi gibi işaretleri ise neredeyse hiç kullanmadığı tespit edilmiştir. Çünkü öğrencilerin büyük bir kısmı Türkçenin yazım kurallarıyla ilgili bilmesi gereken kuramsal çerçeveyi bilmemekte, bilmediği için de uygulayamamaktadır. Cümle içindeki unsurların birbiriyle olan ilişkilerini gösteren ve cümlenin sınırlarını belirleyen

noktalama işaretlerinin kullanılmasındaki eksiklik ve yanlışlıklar yazılı anlatımın kalitesini düşüren bir unsur olmaktadır. Bu, Türkçenin dil becerilerine ilişkin amaç ve kazanımlarına ters düşen bir durumdur. Ayrıca;

- Metnin konusunun belli bir ana düşünce etrafında organize edilemediği,
- Sıklıkla metnin genel bağlamının dışına çıkıldığı,
- Yazılanların önemli bir bölümünde konuşulan dilin etkisiyle düşünsel yoğunluğun olmadığı,
- Cümlelerde sözcüksel çeşitliliğin olmadığı, bilindik ve tek heceli sözcüklerin sıklıkla kullanıldığı,
- Yerel söyleyişlerin ve ağız özelliklerinin yazı diline karıştırıldığı,
- Bir sözcüğün aynı sınıf ortamında bulunan farklı öğrenciler tarafından bile çeşitli şekillerde yazıldığı,
- Yabancı dilden Türkçemize giren sözcüklerin sesletiminde ve yazımında sorunlar yaşandığı,
- “ğ” sesinin konuşma dilinde olduğu gibi yazı dilinde de kullanılmayarak öncesindeki ünlü harfin iki ses değerinde düşünüldüğü ve bunun öğrencilerin büyük çoğunluğu tarafından bu şekilde uygulandığı,
- “ğ” “y”, “f” “v”, “n” “m”, “e” “i” harflerinin birçok kelimedede birbirinin yerine kullanıldıkları tespit edilmiştir.

Bütün bunların temelinde ise öğrencilerin “konuştukları gibi yazma” eğilimi büyük rol oynamaktadır. Öğrenciler konuşurken kullandığımız dille yazarken kullandığımız dil arasındaki farkı tam olarak bilmemektedir. Bu durum yazılardaki özensizliği ve niteliksel eksiklikleri de beraberinde getirmektedir. Çünkü öğrencilerin yazıda kullandığı kelimeleri aynı şekilde konuşmada da kullandıkları gözlenmiştir. Konuşma dilinde daha kısa düşünce birimlerinin olması, cümleleri birleştirme eğiliminin konuşmada tercih edilmemesi yazı dilini de etkilemektedir.

Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda anlatma becerileri olarak adlandırılan konuşma ve yazmayla ilgili belli kazanımlar bulunmaktadır. Ancak bu kazanımlar arasında konuşma dili ve yazma dilinin özelliklerine doğrudan vurgu yapan bir kazanım maddesi bulunmamaktadır. Bu maddenin olmaması, kazanımlara yönelik olarak düzenlenmesi gereken etkinliklerde birtakım eksikliklerin oluşmasına neden olmaktadır. Kazanım maddesi olarak :

- *“Konuşma dili ile yazı dili arasındaki farkı ayırt eder.*

- “Konuşma dilindeki bazı unsurların yazı diline bire bir uygulanamayacağını bilir.”

gibi maddelerin yer alması, bu kazanımlara uygun materyaller ve etkinlikler hazırlanmasının yolunu açacaktır. Ayrıca öğrenme-öğretme sürecinde rehber konumunda olan ve öğrenci açısından rol-model olarak görülen öğretmenlerin de dili kullanma konusunda öğrencilere örnek olması gerekmektedir. Ölçünlü dille oluşturulmuş edebi metinler ve yerel söyleyişlerin fazlaca olduğu metinler karşılaştırmalı olarak okunabilir. Bu metinler okunurken ya da okutulurken sesli okuma yapılması aradaki farkın hissedilmesi ve bilinmesine katkı sağlayacaktır. Sözcüklerin yazımındaki hatalar, sözcük öğretimiyle ilgili etkinliklerin yapılması yoluyla en aza indirgenebilir. Öğrencinin konuştuğu dildeki kelimenin yazı dilinde standart bir karşılığının olduğunu bilmemesi önemli bir sorundur. Bu açıdan öğretmenin, ölçünlü dilde var olmayan ancak öğrenciler tarafından yazılı ve sözlü anlatımlarda sıkça kullanılan kelimeleri tespit etmesi gerekir. Bu kelimelerin ölçünlü dildeki karşılığını sezdirmeye ve öğretmeye yönelik sınıf içi etkinlikler yapılabilir. İyi yazı yazmak, iyi konuşmaya bağlıdır. Bu yüzden öğrenciye etkili konuşma becerisi kazandırmak gerekir. Bunun, birdenbire gerçekleşmeyeceği, zaman içinde oluşabilecek bir beceri olduğu unutulmamalı ve ona göre hareket edilmelidir. Bu bağlamda, konuşma dili ve yazı dili ile ilgili farkındalığın sağlanması amacıyla dramatizasyon tekniği kullanılabilir. Hayatın içinden alınan olayların ya da yazıda anlatılan bir durumun canlandırılması hem konuşma becerisinin gelişimine katkı sağlayacak hem de öğrencinin dilsel becerilerini daha üst seviyelere taşıyacaktır. (Öz, 2001, 232). Becerinin alışkanlığa dönüştürülmesi sürecinde dili; doğru, güzel ve etkili kullanan bireylerin konuşmaları, yazma konusundaki yetkinliği toplumca kabul edilmiş yazarların eserleri örnek olarak öğrencilere sunulmalıdır. Bu örnekler bir süre sonra öğrencinin hatalarını fark edip doğru uygulamalar yapma becerisinin gelişimine de olumlu bir şekilde yansıtacaktır. Öğrenciler yazım kılavuzu kullanmaya özendirilmelidir.

Soyut anlatımlar yerine öğrencinin doğrudan deneyim yaşayabileceği uygulamalara yer verilmelidir. Öğrenci dilin her alanında olduğu gibi konuşma ve yazmada da, yaparak yaşayarak öğrenmeye ihtiyaç duyar. Aksi halde öğrenmenin kalıcılığından söz etmek mümkün olmaz.

Okuma saatleri gibi “konuşma saatleri ve yazma saatleri” adı altında haftada bir veya iki ders saatinin bu tür etkinliklere ayrılması, öğrencilerin bir dil bilincine varmalarına katkı sağlayacaktır.

Kaynakça

- Aaron, P.G. ve Joshi R.M.(2006). Written Language is As Natural As Spoken Language: A Biolinguistic Perspective. Taylor& Francis Group. DOI: 10.1080/02702710600846803.
- Aktaş, Ş. ve Gündüz,O. (2005). Yazılı ve Sözlü Anlatım *Kompozisyon Sanatı*. Ankara: Grek Matbaası.
- Chafe, W. ve Tannen. D.(2009). TheRelation Between Written and Spoken Language. (s. 383-407). <http://www.jstor.org/stable/2155877>. Annual Review of Antropology.
- Chafe,W. ve Danielewicz J.(1987). Properties of Spoken And Written Language.(Technical Report No: 5). Berkeley/ California.
- Dursunoğlu, H.(2006). Türkiye Türkçesinde Konuşma Dili İle Yazı Dili Arasındaki İlişki. A.Ü.Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi. (sayı:30). Erzurum.
- Gülensoy, T.(1998). Türkçe El Kitabı (3. Baskı).Kayseri: Kıvılcım Yayınları.
- Güneş, F .(2007). Türkçe Öğretimi ve Zihinsel Yapılandırma. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaji, N.(2004). Paraphrasing Predicates fromWritten Language to Spoken Language Using theWeb.acl.lidc.upenn.edu/N/N04/N04-1031.pdf.
- MEB.(2005). İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (6,7,8. Sınıflar). Ankara.
- Ong,W.(2005). OralityandLiteracy: The technologizing of the word.New York: RoutledgeTaylor&FrancisGroup.
- Öz, Feyzi. (2001). Uygulamalı Türkçe Öğretimi. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Özbay, M.(2006). Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri 2. Ankara: Öncü Kitap.
- Özkırmı, A. (2006). Türk Dili, Dil ve Anlatım. *Yaşayan Türkçe Üzerine Bir Deneme*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Porzig, W. (1995).Dil Denen Mucize. (Çev.Vural Ülkü). İstanbul: TDK Yayınları.
- Selen, N. (1979). Söz Söyleme Sanatının Tarihsel Gelişimi. Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi, 29 (1-4).
- Schallert, D. vd. (1977). Analyses of Differences Between Written and Oral Language.(Technical Report No.29). Center Forthe Study of Reading : Illinois.
- Taner, H.(1985). Koyma Akıl, Oyma Akıl Düz Yazıları 3.Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Taşer, S.(2000). Konuşma Eğitimi. İstanbul: Papirüs Yayınevi.
- Türk Dil Kurumu (1998). Türkçe Sözlük. Ankara: TDK Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H.(2011). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayınları.